

सम्पादकीय

बढो चिसोसँगै मानव स्वास्थ्यको ख्याल राखौं

सोमबारबाट एककासी शीतलहरसँगै तराई-मधेसमा चिसो सिरेठो चलन थालेको छर। दुई दिनयता बढोको शीतलहरल जनजीवन कष्टकर बनाएको छर। बिहानेदेखि चले चिसो हावा र बाकलो हुस्सुले दैनिक ज्यालादारी गर्नेदेखि बालबालिका र ज्येष्ठ नागरिकलाई समस्या भएको छर। विद्यालयहरमा समेत बालबालिका चिसोमा कठ्याग्रिएर पद्नबाध्य भएका छन्। अधिकांश ग्रनीण तथा दलित बस्तीमा चिसोको प्रभाव बढी देखिएको छर। अम्भ जनता आवास कार्यक्रमका भवनहरूको निर्माण अधुरो रहेकाले त्यस्ता विपल बस्तीमा शीतलहरको भन्नै बढी प्रभाव देखिएको छर।

तराई वा मधेस हास्त्रो देशको मैदानी भाग हो। यहाँ धेरैजसो गर्मी हुन्छ। गर्मी महिनामा यहाँको तापक्रम ४० डिग्री सेल्सियसम्बन्दा बढी पुग्छ। गर्मीमा लू लागेर धेरै मान्देको निधन हुन्छ तर हिउँदमा कठाग्ने जाडो हुन्छ। चिसोले बरु हिमाली क्षेत्रमा मान्दे मरेको सुनिदैन तराईमा धेरै मान्दे मन्ने गरेका छन्। देहाततिरका विपल मानिसहरू घुर तापेको भरमा चिसो समय कटाउने गर्दछन्। तिनीहरूसँग पर्याप्त लाउने लुगा र ओढने ओष्ठ्याउने नहुनाले चिसाका कारण तिनीहरू नै मृत्युका मुखमा पर्ने गरेका छन्।

केही दिनबाट चिसोको प्रभाव बढिरहेको छ र यो क्रम जारी छ। चिसो भन्नै बढिरहेको अवस्थामा यसले मानव स्वास्थ्यलाई नकारात्मक असर पाने कुरा निर्विवाद हो। मौसमविद्हरूले मौसम चिसिने क्रम केही दिन रहने बताएका छन्। चिसोका समयमा श्वासप्रश्वास, निमोनिया, बाथजस्ता रोगले बढी चाँगे गर्दछ। यस्ता दीर्घ रोगीलाई चिसोबाट बचाउनु सबैको दायित्व हो। श्वास नली खुम्चिने हुनाले दमका रोगीलाई चिसामा बढी गाहो हुन्छ। चिसोले रक्तसञ्चारमा बढी असर गर्ने हुनाले मुटुमा जाने रक्तनली साँघुरा बनाउने र रगत जमाउने गर्नाले समस्या पैदा हुन्छ।

यस्तो बेलामा ज्येष्ठ नागरिक र बालबालिकाको संरक्षणमा विशेष ध्यान दिनु र निगरानी पुन्याउनुपर्ने हुन्छ। बुढाबुढीका लागि चिसो अभिशाप हो। तिनको संरक्षण परिवारजनको अर्को विशेष जिम्मेवारीमा पर्न जान्दै। मौसम पूर्वानुमान महाशाखाले चिसोबाट बच्न अनुरोध गरेकोबाट पनि मौसमको प्रतिकूलताको अनुमान गर्न सकिन्छ। तसर्थ शीतलहरबाट प्रभावित भएकाहरूका लागि जोगाउन प्रशासन, प्रदेश लगायत स्थानीय तहले कम्बल तथा न्यानो कपडाहरू व्यवस्थापनदेखि आगो बाल्ले प्रबन्ध मिलाउन र अन्य उपाय अवलम्बन गर्न आवश्यक छ।

मेष :- लाभ, हानी, आय, व्यय, सुख, दुख वरावरी खालको समय छ। सद्विचारले अभिप्रेरित हुनेहरूलाई बिस्तारै लाभ मिलेछ। ज्ञानमा वृद्धि हुनेछ।

तृष्ण :- अनावश्यक ठाउँमा धन खर्च हुनेछ। नजिकका व्यक्तिबाट कार्यमा वाधा आइपर्न। लगानी गर्नु उपलब्धिमूलक नहोला।

गिरुः:- आज अनुहारमा कान्ति र मनमा शान्ति छाउने छ। गरेका कामबाट राम्रै लाभ हुनेछ। धर्म, कर्ममा मन लाग्नेछ। प्रेम सम्बन्ध कसिलो हुनेछ।

कर्ष्ण :- आज विपरित वर्गबाट विशेष सहयोग मिलेछ। जोश जाँगर र हिम्मत वढेछ। बिनाप्रतिस्पर्धा फाइदा हुने योग छ। ताकेको कार्य पुरा होला।

टेढो मैदानको बाझो चक्रव्यूह

राजनीति नीतिमा सीमित हुँयासम्म मात्र नैतिकवान् हुन्छ। दुःख र पीडाले ग्रस्त भएका बचत राजनीतिक हुँखीहरूबीच सम्झौता हुन्छन्। किन्तु राजनीति र युद्धमा गरिने प्रत्येक सम्झौताहरूमा कपट लुकेको हुन्छ।

दुई नेकपालाई दुःख थियो। नेकपालाई भन्दा नेकपा हाँक्ने चालकहरूलाई दुःख थियो। आपसमा नमिले तेज्जोले लैजाने सुनिश्चित। रातारात सन्धिमा हस्ताक्षर भयो। न कुनै छलफल, न बहस र न त कुनै मन्थन। नाम परिवर्तन हुँदैमा नियत परिवर्तन हुने कुरा भएन। त्यो सम्झौता तोड्न गरिएको थियो, तोडियो।

राजनीति जब राजकाजमा स्थान्तरण हुन्छ, जब सम्झौता गर्ने एक पक्ष शक्तिमा र अर्को पक्ष पाखामा पछारिन्छ अनि सुरु हुन्छ दम्प, अभिमान, दाउपेच र रोदन। यस अवस्थामा सम्झौता फगत एक सम्झौटोमा परिणत हुन्छ, एक दुरभिसंधि। भनिन्छ, युद्धरत अवस्थामा गरिने सन्धि र सत्तामोहले गरिने सम्झौताभित्र भगडाको बीज अदृश्य स्पमा लुकेर बसेको हुन्छ। सन्धि सम्झौताबारे थाहा पाउने तेज्जो पक्ष अक्षर हेरेर धन्य हुन्छ। अक्षर लेख्ने पक्षले मात्र मसीमा मिसिएको कपटको बीज देखेको हुन्छ।

भीमसेन थापाको पतनसँगै हिन्दुस्तान पसेका माथवरसिंह थापालाई राजा राजेन्द्र र रानी राज्यलक्ष्मीले प्रधानमन्त्री खान आ भनेर बोलाए। माथवरले लिखित प्रत्याभूति मागे। दश पानाको प्रतिज्ञापत्र पठाए राजाले। तेरो कहिल्यै हत्या हुने छैन भनी अभ्यको जन्तर प्रदान गरे। अनेक विरुद्धावलीले विभूति गरे। नांगो तरबार भिरेर दरबार जाने स्वीकृति प्राप्त भयो।

तर तीनैजनाको मनमा आआफ्नो कपटी दाऊ थियो। राजा चाहन्थे माथवरले यो भगडालु रानीलाई ठेगानमा राखोस, रानी चाहन्थिन् शक्तिशाली माथवरले युवराज सुनेन्द्रलाई पाखा पारेर आफ्नो छोरो र रणेन्द्रलाई राजा तुल्याओस, माथवरको भित्री इरादा थियो थापा खलकलाई सिध्याउने आफै साक्षै मावली पापडे खलकको सर्वनाश।

धीर शमशेरका छोराहरू मिलेर काका श्री ३ महाराज

रणोदीप सिंहलाई मारे। वीर शमशेर श्री ३ भए। काकालाई गोली हानेर ठहरै पार्ने वीरकै भाइ खड्ग शमशेर थिए। खड्गलाई आशा थियो अब नेपाल दरबारको अजेय हिरो हुन पाइन्छ। परन्तु वीर शमशेरले यसो विचार गरे, पैसा, शक्ति र सत्ताका लागि काका मार्नेले दाजुभाइलाई राख्न ? खड्ग शमशेर

भएको छ। यहाँ मानिसहरू भन्नैन्, सत्तारूढ दलका सरकार बाहिरका शीर्षस्थ नेताहरू भाग नपाएर सन्केका हुन्। प्रमुख

भागवत खनाल

निकालबास गरेर ठाडा धपाइए।

‘ठाडा’ नेपाली राजकाजको एउटा बिन्दु हो। आफ्ना स्ववंशी बन्धुबान्धवलाई त राजकाज रुपी दम्प र आशंकाले ठाडा पुन्याउँछ भने वर्तमान बन्धुहरूको त गोरु बेचेको साइनो पनि छैन।

आपसमा माया, दया र करुणा राखेर कठै भन्नुपर्ने कुनै प्रयोजन छैन र यो परिघटनामा आश्वर्य मान्नुपर्ने पनि केही छैन। प्रयत्न अनेकले गरे बाजी कसैले मान्यो। सक्नेले हान्यो, नसक्ने ठाडा पुग्यो। आधा घण्टा बिम्बात्मक ठाडाको चिसोमा थाच्च बसेर हामी यहाँ छौं भन्नै जनता पुकारे तापनि उहाँहरूका निवासमा न्यानो समृद्धि छ। नेपाली जनता त सदाकाल ठाडाको चिसोमा जीवन बिताउन अभिशप्त छन्। यो अभिशप्तका कारकतत्वहरू अरु कोही नभई पालैपालो उहाँहरू नै हो। तथापि विगतमा हिसात्मक प्रतिरोधमा विश्वास गर्दै आएका नेता सङ्कमा सत्याग्रह गर्न जानुलाई सकारात्मक स्पमा लिनुपर्छ।

यहाँ एउटा व्यक्तिलाई दोष दिनुको कुनै अर्थ छैन। उहाँहरूका शब्द फरक छन्, शैली फरक छ, शीलस्वभाव र लफ्फाजीमा भिन्नता छ तर प्रवृत्ति सदाकाल एउटै हो। अहिले पाँचजना लोकतान्त्रिक गणतन्त्रे पूर्व प्रधानमन्त्रीहरू सङ्कमा छन्। एकजना जब्तर र जोदाहा प्रधानमन्त्रीको हातमा राज्यलक्ष्मी छन्। उनको एकलो भोगले अन्यलाई औडाहा भएको छ। विगतमा मिलीजुली सरकार बनाएर मिलीजुली शासन गर्ने बानी परेका महोदयहरूलाई एक दलको एक गुटीय वर्चस्वले सक्स

हामो पात्रोबाट सामार धन्याः कार्य वा रोजगारको अवसर मिलेछ। नयाँ कामको थाली होला। मान प्रतिष्ठामा बृद्धि होला।

आजाकात खेलाडीले स्वदेशी रेफ्रीलाई पत्याउँदैनन् भन्ने जगजाहेर छ। कुनै पराई देशको रेफ्री आएर धाँची जोडाइदियो भने केही समयका लागि कुरो मिल्छ। पराईलाई बडो आनन्द दिने आजाकारी नेता छन् नैपालमा।

यहाँ चप्पले नेताहरू सुटेट बुटेट भएर महलमा बस्न थाले भन्ने चिन्ता र चासो व्यापक छ। सधैँभरि हातीछाप चप्पल पड्काउन कसले राजनीति गर्दै यहाँ ? चप्पल लगाएर टेम्पो चढ्ने नेता पनि छन्, इमान जमानको बिस्बको स्पमा परिचित। उनीहरूको गुणगान गर्ने ‘फ्यान’ पनि प्रशस्त छन्। तर उनीहरू यहाँ काठमाडौंबाट चुनाव लड्दे भने जमानत जफत हुन्छ। विगतमा भन्ने गरिन्थ्यो - यथा राजा तथा प्रजा।

असम्भवलाई सम्भव बनाउन र निन्दा एवं उपहासलाई स्तुतिगानमा स्थान्तर गर्न नेपाली राजनीति माहिर छ। अब कदाचित प्रतिनिधि सभा बहाल भयो भने नाटकको रोचक अंक देख्न पाइन्छ छ। पर्दाभित्र हुने खेलका भद्रा स्पर्दाबाहिर भनै ठूला तमासा भएर प्रकट हुनेछ। चुनाव हुने गरी राष्ट्रपतिको घोषणा सदर भयो भने नयाँ किसिमका गालीगलौज र छारो उडाउने शृङ्खला सुरु हुनेछ। कुनै नेताले कोसँग जुगलबन्दी गर्ने हो अनुमान गर्न कठिन छ। टेढो मैदानका अनावृत खेलाडीहरूलाई आफैले निर्माण गरेको घातक चक्रव्यूह नै व्यारो छ। उनीहरूलाई कहिल्यै पश्चाताप हुने छैन। यो स्वनिर्भित व्यूहको शब्दकोशमा पश्चाताप र महसुस भन्ने शब्द नै राखिएको छैन।

सामुहिक...

घरमा त्यसै दिन बिताउने गरेकी महिलाहरू समूहमा आबद्ध भई सक्रिय भएका हुन् । हरियाली आमा बचत समूहकी अध्यक्ष मीना आलेले कलबले आर्थिक सहयोग जुटाईदिएपछि ५ कठा जग्गा वार्षिक ५ हजार रुपैयाँमा भाडामा लिएर आलु लगायत सामुहिक तरकारी खेती गरेको सुनाइन् ।

महिलाहरूले एक कठा जग्गामा पोखरी खनेर माछा पालन गरेका छन् । आधुनिक बंगुर खोर निर्माण गरी बंगुर पालन समेत गरेका छन् । अहिले खोर ५ वटा बंगुर पालेका छन् । अझ ४ कठा थप जग्गा भाडामा लिएर खेती बिस्तार गर्ने सोचमा रहेका समुहका महिलाहरू हातमा सीप नहुदा घरधन्दा र चुलोचौकाको कामपछि अरुबेला त्यसै दिन बिताएकोमा पछुतो मान्छन् ।

नैनपुरका घरलौरी महिलाहरू सामुहिक खेतीमा सक्रिय भएको समूहकी अध्यक्ष आलेले सुनाइन । कलबले टोलका समूहमा आबद्ध महिलालाई सीपमूलक तालिम दिएको छ' उनले भनिन् 'समूहका महिलाहरूले सीपमूलक अटो तालिम समेत लिएका छन्, अटो र खेती सम्बन्धी सीपमूलक तालिम लिएपछि सामुहिक खेती सुरु गर्न्यौ ।'

आलु खेती, माछा र बंगुर स्याहार्न तलिन सामुहिक खेतीमा संलग्न उनीहरू सामुहिक खेतीमा अग्रसर भएपछि खेतीगर्न जागर बढेको सुनाउँछन् । 'समूहमा मिलेर काम गर्दा सामुहिक भावनाको विकास हुदो रहेछ' बिता आलेले भनिन् 'समूहमा खटिदा जागर पनि बढ्दो रहेछ, आफुले आम्दानी लिन पाउने भएपछि भन बढी काममा खटिन मनलादो रहेछ ।

समूहमा आबद्ध महिलाहरूले आयार्जनका लागि सामुहिक खेतीसँगै मासिक बचत समेत गर्न थालेका छन् । जसबाट उनीहरूमा बचत गर्न बानीको समेत विकास भएको छ । उनीहरूले समूहमा मासिक एक सय १० रुपैयाँ अनिवार्य बचत गर्नुपर्ने नियम बनाएका

चन् । महिलाहरूले अनिवार्य बचत एक सय, खुत्रुके बचत ५ र हिसापेडित महिलाहरूको लागि भनेर ५ रुपैयाँ कोषमा मासिक बचत गर्नुहोस् ।

समूहकी कोषाध्यक्ष छोटनी चौधरीले मासिक बचत गरेको रकम १७ हजार ७ सय ७७ रुपैयाँ कोषमा जम्मा भएको सुनाइन । बचत रकम समूहमा आबद्ध महिलालाई गर्जो पर्दा न्युन व्याजदरमा चलाउने गरेको उनले बताइन । बचत रकम समूहमा ६२ हजार रुपैयाँ लगानी गरेका छन् ।

दलित जनकल्याण

युवा कलबका अध्यक्ष उमेश कुमार बिसुन्केले महिलाहरूको सक्रियतासँगै सामुहिक खेती गर्ने कलबले सहयोग गरेको बताए । महिलाहरूको समूहिक खेतीको अनुगमन गर्ने गएका धनगढीमाई नगरपालिकाका उपप्रमुख फूल कुमारी श्रेष्ठले महिलाहरूको सक्रियताबाट आफू खुशी भएको बताउँदै सामुहिक खेतीका लागि तालिम लगायत सिँचाइ र बिउविजनमा सहयोग गर्ने प्रतिबद्धता जनाइन ।

जनता ...

समितिका पदाधिकारीलाई तिमिहरूले कामगर्न सक्वैनौ भन्दैन ठेकेदार लगाई भवन निर्माणको जिम्मा दिइएपछि अनियमितता भएको गुनासो गरेका हुन् । प्रदेश सरकारको भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय अन्तर्गत सहरी विकास तथा भवन निर्माण डिभिजन कार्यालय राजविराजले दिएको चेक विना सर्त ठेकेदार कम्पनीलाई दिनुपर्ने उल्लेख गरिएको छ । समयमै काम सम्पन्न गर्न सक्वैनौ भन्दै सहरी विकासकै कर्मचारीले ठेकेदार खोजेर ल्याईदिएको समितिका सदस्यहरूले बताएका छन् ।

सम्भौता पत्रमा योजना अनुसार घर निर्माण कार्य सम्पन्न भएपछि सहरी विकास तथा भवन निर्माण डिभिजन कार्यालय राजविराजले दिएको चेक विना सर्त ठेकेदार कम्पनीलाई दिनुपर्ने उल्लेख गरिएको छ । समयमै काम सम्पन्न गर्न सक्वैनौ भन्दै सहरी विकासकै कर्मचारीले ठेकेदार खोजेर ल्याईदिएको समितिका सदस्यहरूले बताएका छन् ।

हाकीमले तिमीहरू काम कामगर्न कस्वैनौ भने, हामी पनि यत्रा लगानी गर्नसक्ने अवस्थामा 'छैनो', उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष सकृति मरिकले भने, 'आफैले काम गर्न नसक्ने भएपछि सरहरूले ल्याउनु भएको ठेकेदारलाई सम्भौता गरेरै कामको जिम्मा दिएका हैं ।

जनता अवास उपभोक्ता समिति कार्यविधि अनुसार लाभग्राहीलाई उपभोक्ता समिति गठन गरी भवन निर्माण गर्न जिम्मा दिनुपर्नेछ । ठेकेदारले र कर्मचारीको मिलेमत्तोमै कमशल

निर्माण सामग्री प्रयोग गरेको उपभोक्ताहरूको गुनासो छ । साइड इन्जिनियर श्रीदेव साहका अनुसार 'समिति आफैले काम गर्नु पर्ने हो, कतिपय अवस्थामा कामको जिम्मा सम्म दिन सकिन्छ, सम्भौता नै गरेर ठेकका दिन मिल्दैन । सहरी विकास तथा भवन निर्माण डिभिजन कार्यालय राजविराजले २ कोठे घर र शौचालयको लागि ३ लाख ३२ हजार पाँच सय रुपैयाँका दरले छुट्याएको छ । गोलबजारको ९ नम्बर वडामा मात्र ८ परिवारको लागि ८ वट घर र शौचालय निर्माण हुदैछ ।

सञ्चार..

उपचार कोष वृद्धि, सरकारी सञ्चारमाध्यममा कार्यरत पत्रकार तथा कर्मचारीलाई स्थायी हुनका लागि लिइने सेवा आयोगका परीक्षामा उमेर हद लगाउन नहुनेलगायत माग गरेका छन् ।

ध्यानाकर्षणपत्र बुझेपछि सरकारका प्रवक्ता गुरुडले पत्रकारिता क्षेत्र मर्यादित तथा व्यवस्थित बनाउन पहल गरिने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दै सञ्चारकर्मीले आचारसंहिता कार्यान्वयन गरी जिम्मेवार बन्न आग्रह गरे । उनले पत्रकार तथा सञ्चार क्षेत्रका समस्या समाधानका लागि आफू लागि पर्ने आश्वासन पनि दिएका छन् ।

जनता अवास उपभोक्ता हालै जिल्लाबाट प्रेस प्रतिनिधि परिचयपत्र, प्रदेशबाट अनलाइन दर्ता तथा स्पाद थपको व्यवस्था मिलाएकामा सराहना गर्दै १६ बुँदे माग तत्काल कार्यान्वयन गर्न आग्रह गरे ।

महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरू

वारुण यन्त्र, लहान	०३३-५६३११५
ईलाका प्रहरी कार्यालय, लहान	०३३-५६०१५५
ईलाका प्रशासन कार्यालय, लहान	०३३-५६०२६६
जिट्राफिक कार्यालय, लहान	०३३-५६०७३७
लहान नगरपालिकाको कार्यालय	०३३-५६३१३८
नेपाल विद्युत प्राधिकरण, लहान	०३३-५६०२४६
सब स्टेशन, लहान	०३३-५६०४००
नेपाल टेलिकम, लहान	०३३-५६०४४४
प्राविधिक शिक्षालय, लहान	०३३-५६००१६
अञ्चल यातायात कार्यालय, लहान	०३३-५६०२१७
रा.उ.स्मारक अस्पताल, लहान	०३३-५६००१५
आ. राजस्व कार्यालय, लहान	०३३-५६००८८
कृषि विकास बैंक, लहान	०३३-५६०१४७
कृषि सामाग्री संस्थान, लहान	०३३-५६०१४८
घरेलु तथा साना उद्योग, लहान	०३३-५६०१२८
जिल्ला उद्योग वाणिज्य संघ, सिरहा	०३३-५६३२०५
दु.शा.अतिथि सदन, लहान	०३३-५६०१६५
आँखा अस्पताल, लहान	०३३-५६००८०
जे.एस.मु.ब.क्याम्पस, लहान	०३३-५६०२५२
रक्त संचार केन्द्र, लहान	०३३-५६०८७५
मारवाडी सेवा सदन, लहान	०३३-५६१४११
जि.प्रशासन कार्यालय, सिरहा	०३३-५२०१२३
जिल्ला प्रहरी कार्यालय, सिरहा	०३३-५२०११२
नगर प्रहरी, सिरहा	०३३-५२०२६७
प्रहरी चौकी, माडर (सिरहा)	०३३-५२०४००
को.ले.नि.का. सिरहा	०३३-५२०१३०
कृषि विकास बैंक, सिरहा	०३३-५२०४७०
जिल्ला समन्वय विकास कार्यालय, सिरहा	०३३-५२००३७
सिरहा जिल्ला अदालत, सिरहा	०३३-५२००५६
जिल्ला अस्पताल, सिरहा	०३३-५२००६४
जनस्वास्थ्य कार्यालय, सिरहा	०३३-५२००८१
जिल्ला शिक्षा समन्वय इकाई शाखा, सिरहा	०३३-५२०००४
नेपाल टेलिकम, सिरहा	०३३-५२००३३
नेपाल विद्युत प्राधिकरण, सिरहा	०३३-५२०१६१
राष्ट्रिय बाणिज्य बैंक, सिरहा	०३३-५२०००२
रेडक्रस सोसाइटी, सिरहा	०३३-५२००५५
ईलाका प्रहरी कार्यालय, मिर्चैया	०३३-५४०१००
कृषि विकास बैंक, मिर्चैया	०३३-५४०००५
सिता नोबेल न्यूज सेन्टर	०३३-५६००२७
सविना बुक्स एण्ड सप्लायर्स लहान-७०३३-५६०५११	८८४२८८५०५६५५
स्वस्तिका इलेक्ट्रिक एण्ड जेनरल अर्डर सप्लायर्स लहान-१०	८८४२८८५०५६५५

नगरवासीका लागि जनहितमा जारी सार

टेढो मैदानको...

नेताको हो । तर वर्तमान राजनीतिक दलमा कुण्डली जमाएर बसे का वृद्ध पितामहस्थाट कुनै आशा छैन । कब्जा जमाएर बसे का पितामहस्थाथि हस्तक्षेप गरेर नेतृत्व ग्रहण गर्न सक्ने हैसियत राख्ने युवा नेता पनि टाढासम्म देखन पाइएको छैन । भरोसा गरिएका युवा नेताहरू आफै पितामह हुने चरणमा प्रवेश गरिसके ।

सडक र सामाजिक सञ्जालमा देखा पर्ने युवकहरूमा पनि आफू नेता बन्नेभन्दा कसैलाई बोकी ल्याएर ताजपोसी गर्नेमा ध्यान छ ।

हामीहरू पुराण, रामायण, महाभारत र इतिहास आदि ग्रन्थमा राजाका प्रताप र प्रभावबारे पढेर दङ्ग पर्छौं । राजाको व्यक्तित्व, दानशीलता र करुणा देखेर हाम्रो हृदय द्रवित हुन्छ । राजाको प्राङ्गणमा चारण र मग्न्तेहरूको भीड लागेको, राजाले सबका सबलाई गाई, वस्त्र र खानेकुरा दान गरेर तृप्त पारेको कथा पढेर यस्ता पो राजा भनेर प्रशंसा गर्ने समाजमा हुर्केका हामी । त्यस्ता प्रजाप्रेमी राजाको राज्यमा मागेर र चाकरी गरेर खान अभिशप्त मानिस किन थिए ? हामी त्यातर्फ सोच्ने चेष्टा नै गर्दैनौ । जनक जस्तो ज्ञानी र नीतिवान् राजाले असंख्य दासीहरू राजा दशरथलाई दाइजो दिएको कथाले तत्कालको शोषण, उत्पीडन र विभेदको परिचय दिन्छ ।

तथापि हामीले सानै उमेरदेखि सुन्नै आएका आदर्श यिनै हुन् । हामी कम्युनिस्ट त बन्दछौं तर हामीले घृणा गर्ने

गरेरो कथित सामन्तको जीवनशैली हाम्रो अचेतनमा आदर्श भएर बस्छ । क्रान्ति र जनयुद्धको बेलामा हामी बडे बडे महल, मोटर र मलहस्तलाई देखाए अनुयायीलाई सम्बोधन गर्दै भाषण गन्याँ, ऊ त्यो अब हाम्रो कब्जामा आउनेछ, हामी ऊ त्यो महलमा बस्न पाउने समय टाढा छैन । जब क्रान्ति सकियो, केहीका सपना मात्र साकार भए । जुलुसमा ताली पिट्नेहरू जिल्ल परे ।

राजतन्त्र त फालियो, तर राजा जस्तो हुन मन लाग्ने ग्रन्थी फालिएन । जनता आफूले चुनेको नेता आफू जस्तो देखन चाहन्छन् । तर नेताको मनमा राजा बसेको छ, एक आलिशान जीवनशैली, राजसी शान ! जब अवसर मिल्छ, बचपनदेखि लुकेर बसेको वैभवको अमिट चाहनाले मूर्त स्प लिन्छ । किन्तु जनताले आफू जस्तै नेताको असीम प्रशंसा गरे पनि चुनावको बखत उसको चुनाव चिन्ह नै चिन्दैनन् ।

राजकीय शक्तिका प्रमुख पदहरूमा विराजमान व्यक्तिका यिनै ठस्सा, आडम्बर र अहंकार देखेर हो बरू राजा ठीक भन्ने आवाज सुन्न थालिएको । कसैलाई पनि आफूसमानको मानिस राजा जस्तो भएको देख्दा रिस उठनु स्वाभाविकै हो । राजा होस त नचिनेको रहस्यमय व्यक्ति होस् । आफूले मतदान गरेर मञ्चमा लगेर राखेको मनुष्य र मानुषीको राजसी रवाफ देख्दा भाँक चल्नु उचित हो ।

नत्र जनताको नासो वशाणुगत राष्ट्राध्यक्षलाई सुम्पेर देशको राष्ट्राध्यक्ष हुने अवसरबाट आफैनै सन्तीतीलाई वज्चत गर्न कोही किन तयार हुन्थ्यो ? तत्कालीन विचारक थोमस पेनले भनेका थिए, राजाको साथमा सुरुमा

तरबार हुन्छ । त्यही तरबार कालान्तरमा गएर दैवी शक्तिले युक्त राजदण्डमा परिणत हुन्छ ।

हाम्रो संविधान सभामा असंख्य सदस्य थिए । विभिन्न बुँदामा जनमत संकलन पनि गरियो । परन्तु सदनमा कुनै छलफल सम्म नगराई केही व्यक्तिहरूको कोठे निर्णयबाट संविधान जारी भयो । संविधान जारी गर्ने बखतमा त्यस समयका नेताहरूले एक अर्काको अनुहार हेरे । सबैलाई लाग्यो यदि यसले प्रधानमन्त्री पद पायो भने अकालमै प्रतिनिधि सभाको अवसान गराउने छ ।

अनि सबैको सहमतिमा बहुमत प्राप्त या बहुमत प्राप्त गर्न सक्ने सम्भावना भएको प्रधानमन्त्रीले कुनै हालतमा प्रतिनिधि सभा विघटनको सिफारिस गर्न नसक्ने व्यवस्था गरे । यो अचम्मको व्यवस्थालाई नेपाली संसदीय प्रणालीको अनुपम प्रावधानको रूपमा व्याख्या गरियो र अरु देशले यसको अनुसरण गर्ने आशा समेत गरियो । तर जब प्रतिनिधि सभा विघटनको सिफारिस भयो, राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संसदीय परम्पराको दुहाई दिने काम भयो ।

हामी नेपाली जनतालाई सबैभन्दा मन पर्ने विषय परिहास हो । हामीले तीस वर्ष अधिक देखि राजनीति को परिदृश्यमा रहेका नेताहरूलाई केही हुने वाला छैन भन्ने बुझिसकेका छौं । तर विड्म्बना ! अर्को उपाय पनि छैन । यस अवस्थामा नेपाली जनताले गम्भीर रूपमा भनिने कुरा समेत पत्याउन छाडेका छन् । जब गम्भीर तरिकाले भनिएका कुरा समेत पत्याउन लायक हुँदैनन् भने किन परिहासमय उपहास

नगर्ने ? कमसेकम रमाइलो हुन्छ, ताली पड्काइन्छन् र सिंही त बज्दछन् । यहाँ त यस्तो अवस्था आइसक्यो, यदि अर्धनग हुनु छ भने राजनीतिमा जाऊ, पूर्ण नग्न हुनु छ भने सरकारमा जाऊ, नारा लाउनु र पुला पोलु छ भने कार्यकर्ता बन । लाग्दछ, रोजगारी दियो भने भीडमा जम्मा हुने युवाहरू काममा जान्छन् भन्ने राम्ररी बुझेका राजनीतिक नेताहरूमा रोजगारी सृजना नगर्ने मा सर्वसम्मत एकता छ ।

नेपालले एउटा प्रयोग गर्न बाँकी छ । यहाँ प्रत्यक्ष कार्यकारी राष्ट्रपति या प्रधानमन्त्री पदको व्यवस्था गर्नुपर्ने चर्चा भएको सुनिन्छ । सिद्धान्ततः यो राम्रो उपाय हो । तर हाम्रो बेहोरा हेर्दा यो प्रणाली भन्न खतरनाक हुने लक्षण देखियो । स्वार्थपरायण प्रवृत्ति र दम्भ राख्ने प्रधानमन्त्री र राष्ट्रपति र यस्तै ईर्ष्या गर्ने दलीय मित्रहरू हुने हो भने महाभियोग लगाएर ठेगान सर्वसम्मत एकता छ ।

संसदमा हिव्प नलाग्ने र संसद विघटन नहुने त्यस्तो प्रणालीमा एकतर्फ कार्यकारीलाई टिक्न गाहो हुनेछ भने अर्कोतर्फ दुई अवधि पद धारण गरेरो व्यक्तिले सरकारी र संवैधानिक संस्थामाथि कब्जा जमाएर आजीवन संवैधानिक तानाशाह हुने जोखिम बढ्नेछ । हामीलाई चाहिएको समृद्धि र स्थिरता हो । समृद्धिका लागि प्रणाली होइन प्रवृत्तिमा सुधार हुनु आवश्यक छ । साभार प्रशासन अनलाईनबाट

वन अतिक्रमण नियन्त्रण सम्बन्धिमा डिमिजन वन कार्यालय, सिरहा, लहानको अपिल

पूर्ण वा आशिक रूपमा रुखहरूले ढाकिएको तथा वनले घेरिएको वा वनको छेउछाँउमा रहेको पर्ति वा ऐलानी जग्गा तथा वन भित्र रहेका बाटो, पोखरी, ताल वा खोलानाला र बगर समेत वन क्षेत्रको परिभाषा भित्र पर्दछ । वन क्षेत्रको जग्गा अवैध रूपमा खनजोत गर्न तथा त्यसमा घर छाप्रो बनाउने कार्य वन अतिक्रमण हो ।

वन अतिक्रमण जायन्ते वन अपराध हो । वन अतिक्रमण भित्र निम्न क्रियाकलापहरू पर्नन् ।

- वन क्षेत्रको जग्गा आवाद गर्नको लागि फडानी गर्ने, खन्ने/ जोल्ने कार्य गर्ने ।
- वन क्षेत्र ओगट्ने हिसाबले वनको जग्गामा साँध सिमाना लगाउने, बारबेर गर्ने ।

3. वन क्षेत्रमा आवाद गरी अन्न वा कृषी बाली लगाउने ।

4. अनाधिकृत रूपमा वन क्षेत्रमा टावर, विद्युतगृह, मठ मन्दिर, गुम्बा, चिह्नान वा मसानघाट, निझी तथा सामुदायिक भवन तथा विद्यालयहरू निर्माण गर्ने ।

वन क्षेत्र भित्र यस्ता क्रियाकलापहरू गर्ने गराउनेलाई वन ऐन, २०७६ को दफा ५० को उपदफा (३) बमोजिम दफा ४४ को खण्ड (ख) अन्तर्गतको कसुर गर्नेलाई पाँच वर्षसम्म कैद वा एक लाख रूपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय गरी त्यस्तो जग्गा राष्ट्रिय वनमा समावेश गरी सो जग्गामा बनाइएको घर वा छाप्रो र प्रयोग भएका मेसिनरी औजार, साधन समेत जफत हुनेछ । त्यस्तो कसुर गर्दा वन पैदावार हटाएको वा नोक्सानी गरेको भए निजलाई सो वापत हुने सजाय समेत हुनेछ ।

वन अपराधमा दण्डीत हुनबाट बचौं । वन अतिक्रमण हुन नदिन आ-आफ्नो क्षेत्रबाट त्यस्ता क्रियाकलापमा संलग्न हुनेलाई दुरुत्साहित गरौं ।

डिमिजन वन कार्यालय, सिरहा, लहान

गाउँपालिकावासीका लागि जनहितमा जारी सार्वजनिक सन्देश !

शीत-लहरको समयमा विसोका कारण मानिसको मृत्युसमेत हुन सक्छ त्यसैले :

- न्यानो कपडाको जोहो समयमै गरौं । 2. शीत-लहरको समयमा घरबाहिर खुला स्थानमा धेरै समय नबिताउँ, घरबाहिर निस्कनु परेमा वा धेरै समय बिताउनु पर्ने भएमा न्यानो कपडा लगाउँ । 3. रातको समयमा सिरक, कम्बलजस्ता न्यानो कपडा ओढ्ने गरौं । घरभित्र राति सुत्ता शरीरका साथै अनिवार्यरूपमा छाति तथा टाउको ढाक्ने प्रबन्ध मिलाउँ । 4. शीत-लहर चलेको समयमा आगो तापेर शरीरलाई न्यानो राख्ने गरौं । 5. चिसोको समयमा शरीरलाई चाहिने आवश्यक तातो भोलयुक्त खाने कुराहू खाने बानीको विकास गरौं । 6. शीत-लहर चलेको बेलामा पाल्तु पशुपक्षीलाई सकेसम्म खुल्ला स्थानमा चराउन नलैजाउँ । 7. चिसोको कारण बिरामी भएमा तत्कालै नजिकको स्वास्थ्य चौकी वा अस्पतालमा तुरन्त उपचारको लागि जाने बानीको विकास गरौं । 8. शीत-लहर चलेको समयमा आगो तापेर राति तापमात्रा तुरन्त उपचारको लागि जाने बानीको विकास गरौं । 9. कोठाभित्र आगो बाली तातो पार्दा पर्याप्त भेषिटलेसनको व्यवस्था मिलाउन नभुलै ।

 बरियारपट्टी गाउँपालिका